

Keresztes Dániel (*kerszts@gmail.com*)

A megtévesztés szerepe a második öbölháborúhoz vezető úton

Összefoglaló: Ez a cikk a nemzetközi kapcsolatokban és a külpolitikai döntéshozatalban szerepet játszó megtévesztés vizsgálhatóságával foglalkozik. A speciálisan külpolitikai megtévesztésről eddig egy átfogó elmélet született, ami a realista paradigmán alapul (Mearsheimer, 2011). Ezen elmélet szemléltetéséhez felhasznált, egyik legfontosabb példa az Egyesült Államok által véghezvitt félelemkeltés és háborúra hangolás a 2003-as öbölháború előtt. Az elmélet újdonsága, vagy a téma vizsgálatának nehézségei miatt eddig nem volt elérhető annak tételes és empirikus felülvizsgálata. Ehhez a folyamathoz hozzájárulva, a cikk áttekinti a második öbölháború előtti amerikai elnöki kommunikációt és megpróbálja meghatározni annak jellegét. A cikk konklúziója, hogy valószínűleg tudatos és összetett megtévesztés történt az Egyesült Államok részéről.

Bár a katonai megtévesztéssel már az ókori gondolkodók is mélységében foglalkoztak,¹ módszertanának tudományos alaposságú vizsgálata nem kezdődött meg a 20. századig.² Ehhez hasonlóan a külpolitikai megtévesztésről sem született átfogó, egyesítést célzó elmélet 2011-ig, a szerző tudomása szerint. Egyes elemei ugyan részletes figyelmet kaptak, mint az állami titoktartást vizsgáló teóriák,³ az információs hadviselés és információs műveletek, amiknek lényegi eleme a megtévesztés,^{4,5} sőt már Morgenthau is gondolkodott külpolitikai célok érdekében történő alkalmazásán.⁶ Továbbá a külpolitika elemzésének is központi kérdése a hivatalos külpolitika megkülönböztetése a külpolitikai viselkedéstől, ami megtévesztést feltételez.⁷

Az egyesítő elmélet hiányát próbálta pótolni 2011-es könyvével John J. Mearsheimer,⁸ ami bár empirikus megfigyeléseken alapul, közel sem átfogó katalógusa az összes ismert külpolitikai megtévesztésnek, sőt számos esetben vitathatóak is lehetnek a példái. Az elmélet nagyrészt a realista nemzetközi politika paradigmájára hagyatkozik. Alapvető feltevése ezért az, hogy az államok vezetői hajlamosak megtévesztetni más államokat és a saját közvéleményüket is, ha az szerintük a nemzet érdekeit szolgálja. Ilyen elsőbbséget élvező célokért alkalmazhatnak elhallgatást és félrevezetést, de komolyabb esetekben hazudhatnak is.

Mearsheimer elmélete elsősorban a hazugságnak is számítható külpolitikai megtévesztésekkel foglalkozik, ez alatt azon viselkedést értve, ahol nem csak elhallgatnak, vagy megpróbálják más színben feltüntetni az eseményeket, hanem ezeken felül már a vezetők által valótlannak vélt állításokat is tesznek, hazudnak. Az így megállapított kategóriák az államok közötti hazugság, félelemkeltés, stratégiai elfedés, nacionalista mítosz és liberális hazugság. Ezek közül a legsúlyosabb potenciális következménnyel járó az elsősorban saját közvélemény ellen felhasznált

---

¹ Everett L. Wheeler: „Stratagems in the Western Tradition” (Konferenciai előadás átirata, Conference on Strategic Deception in Modern Democracies: Ethical, Legal, and Policy Challenges, Chapel Hill, NC, 2003), <http://tiss.sanford.duke.edu/pubs/documents/Wheeler.pdf>. Internetről letöltve: 2014. július 27.

² Scott Gewehr - Russel W. Glenn: *Unweaving The Web - Deception and Adaptation in Future Urban Operations*. RAND, 2002.

³ David N. Gibbs: „Secrecy and International Relations,” *Journal of Peace Research* Vol. 32. no. 2 (1995): 213–228.

⁴ William Hutchinson: „Information Warfare and Deception,” *Informing Science* Vol. 9. (2006), <http://www.inform.nu/Articles/Vol9/v9p213-223Hutchinson64.pdf>. Internetről letöltve: 2014 július 28.

⁵ Burns, Megan: „Information Warfare: What and How?” 1999. <http://www.cs.cmu.edu/~burnsm/InfoWarfare.html>. Internetről letöltve: 2014. július 28.

⁶ Hans J. Morgenthau: *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*. McGraw-Hill, 1993.

⁷ Marton Péter: *A Külpolitika Elemzése*. Antall József Tudásközpont, 2013.

⁸ John J Mearsheimer: *Why Leaders Lie* Duckworth, 2011.

stratégiai elfedés és félelemkeltés. Az utóbbit alátámasztó példát, a második öbölháborút megelőző évek amerikai elnöki adminisztráció kommunikációját vizsgálja a cikk.

A külpolitikai megtévesztés elmélete haszonelvű, nem foglalkozik a kérdés morális vetületeivel. A központi kérdése, hogy milyen esetekben vélhetik úgy az államok vezetői, hogy előnyös megtévesztéshez folyamodniuk. Mearsheimer belátja, hogy a vezetők önző okokból is választhatják ezen eszközt, amivel kihathatnak a külpolitikára is. Viszont az ilyen akciók forrása általában belpolitikából vagy intézmények közötti hatalmi harcokból, azaz bürokratikus politikából ered, ami azt jelenti, hogy vizsgálatukhoz még nagyobb mennyiségű és még kevésbé hozzáférhető információra volna szükség. A fókusz ezért a nemzeti érdekeket szolgáló megtévesztésen van.

Az elmélet szerint az államok közötti megtévesztés, bár megfigyelhető, de közel sem gyakori. Ennek oka az, hogy nemzetközi szinten alacsony a bizalom, mivel egyik ország vezetése sem lehet teljesen biztos a másik valós szándékaiban, és nincs egy mindenki felett álló hatalom, akihez segítségért lehetne fordulni, ha baj van. Ezért inkább hagyatkoznak a saját hírszerzésükre, mint a másik szavára.

Ezzel szemben sokkal valószínűbb, hogy a vezetők saját közvéleményüket próbálják megtéveszteni külpolitikai okokból. Az állami szervezeteknek és kormányoknak jóval több és pontosabb információforrása van, mint a közvélemény tagjainak, valamint a kooperációra hajlandó médiát is képes lehet befolyásolni a közbeszéd meghatározásával és annak keretezésével (*agenda setting* és *framing*).^{9,10} Nem csak az eszköz adott, hanem a lehetséges szándék is, mivel egy rendszer stabilitása a társadalmi támogatottságtól is függ, ezért előnyös lehet meggyőzni a közvéleményt egy ellentmondásos kérdés kívánatosságáról, vagy elhallgatni azt.

Félelemkeltést akkor alkalmazhatnak vezetők, ha egy külpolitikai fenyegetést jóval nagyobbra értékelnek kormányzati körökön belül, mint a közvélemény általában. Ilyenkor dönthet úgy, hogy előállít nem létező bizonyítékokat vagy egyszerűen eltúlozza a fenyegetést, hogy meggyőzze a lakosságot a veszély komolyságáról. Ennek célpontja a közember, a törvényhozó, a szakember és a bürokrata egyaránt, hiszen bármelyik hátráltathatja a külpolitikát az ellenvéleményének aktív

---

⁹ Hutchinson: i. m.

¹⁰ Scott A. Bonn: *Mass Deception: Moral Panic and the U.S. War on Iraq*. Rutgers University Press, 2010.

vagy passzív kifejezésével. Célja lehet, hogy hazai támogatást szerezzen katonai kiadásokra, sorozási kedv növelésére, esetlegesen egy háború indítására. Hadi állapotban is használható a harci kedv fenntartására, a háterszág támogatásának biztosítása érdekében egy elhúzódó konfliktus alatt.

Az elmélet alátámasztására három példát hoz fel az amerikai történelemből: a USS Greer esetét 1941-ben, amivel Franklin D. Rooseveltnél a második világháborúba lépést akarta az író szerint megsürgetni; a Tonkini-öböl incidenst, ami az Egyesült Államok a vietnami háborúba lépését alapozta meg, és a második öbölháború előtti amerikai kommunikációt, ami a 2003-as iraki megszálláshoz teremtette meg a közvélemény támogatását és nemzetközi jogi alapot.

Az iraki ügy mearsheimeri magyarázata szerint a Bush-adminisztráció veszélyes fenyegetésként értékelte Szaddám Huszein uralkodását, amivel előbb vagy utóbb meg kellett volna birkóznuk. Viszont sem a közvéleményben, sem a katonai és hírszerzési szervezetekben, de még a kongresszusban sem volt nagy támogatottsága egy Irak elleni háború indításának. Azért, hogy ezt a helyzetet megfordítsák, a Fehér Ház egy megtévesztési kampányt indított, amiben felhasználtak elhallgatást, félrevezetést és hazugságot is.

Az elméletet alátámasztó érvek:

– Az adminisztráció tagjai – Donald Rumsfeld védelmi miniszter és Colin Powell külügyminiszter – azt nyilatkozták, hogy egyértelmű bizonyítékaik vannak Irak és az al-Káida közötti kapcsolatra. A háború után, viszont mindketten az állították, hogy nem volt kétséget kizáróan megalapozott az állításuk. Ezen felül, sem a CIA, sem a DIA és a 9/11 Bizottság sem tudott érdemleges kapcsolatot megállapítani a terrorista szervezet és a közel-keleti ország között.

– Az adminisztráció több ízben kijelentette, hogy biztosan tudják, hogy Irak tömegpusztító fegyverekkel rendelkezik. Bár okkal élhettek a sejtéssel, bizonyítékok nem álltak rendelkezésre, sem az ENSZ felügyelők nem találtak 2002 novembere és 2003 márciusa között semmit, sem a hírszerző ügynökségeknek nem volt megerősített, biztos információja ABC fegyverek jelenlétéről.

- Bár erre sem volt bizonyíték, a kormányzati kommunikációban gyakran szerepelt implicit utalás arra, hogy Szaddám felelős volt a 2001. szeptember 11-i terrortámadásokért.
- A háború előtti évben a Bush-adminisztráció azt kommunikálta, hogy a háború megelőzhető, nincs eldöntve az erőszak alkalmazásának kérdése. Ezzel szemben később napvilágra jutott dokumentumok, mint a brit titkosszolgálat jelentése vagy a 9/11 Bizottság jelentése szerint az elnök akkor már döntést hozhatott a kérdésben.

Ezekon felül azt is feltételezi az elmélet, hogy azon vezetők fordulnak nagyobb eséllyel félelemkeltéshez, akik választott háborút – különösképpen megelőző (*preventív*) háborút – készülnék vívni. Úgy gondolja, hogy nehéz mozgósítani a közvéleményt egy olyan háborúra, amiben nem egy direkt fenyegetést jelentő államot készülnék megtámadni. Mivel nem egyértelmű a veszély, valószínűtlen, hogy a közvéleményben elsődleges figyelmet kapna. Továbbá, igen nehéz a jövőbe látni, így sokan azt gondolhatják, lehetséges, hogy a fenyegetés soha nem fog materializálódni. Ezekon felül a nemzetközi jog, és a jogos háború elmélete tiltja az ilyen akciókat, ezért problémás lehet őket eladni otthon és külföldön egyaránt. Pont azért, hogy a közvélemény egyértelmű bizonyítékokra várakozását vagy a jogi szankciókat elkerüljék, megpróbálhatják beállítani a helyzetet valóságos és sürgető fenyegetésnek. Ezzel nemzetközi jog által is elfogadott, közvetlen fenyegetést elhárító (*preemptív*) háborút kezdenek megalapozni.

A fenti állításokat igyekszik a cikk megvizsgálni az elérhető bizonyítékok fényében. Ugyanakkor, a kérdés tanulmányozása nem csupán nehéz, de ellentmondásos is. Problémát okoz, hogy a kutató nem férhet hozzá az összes potenciálisan fontos irathoz. Emellett elképzelhető, hogy még az sem volna elegendő, hiszen bizonyos információ – ki nem mondott szándék – csak a döntéshozó fejében található. Ezen felül, ami adatok elérhetőek, nagy részük megkérdőjelezhető, vagy nagyban függenek az interpretációtól. Emiatt a jelen tanulmány írója megpróbált a lehető legnagyobb mértékben elsődleges forrásokat és empirikus vizsgálatokon alapuló adatokat felhasználni.

Releváns események időrendi vázlata

A következő adatok, a második öbölháborút megelőző fontosabb időrendbeli eseményei, melyek meghatározzák a Bush-adminisztráció kommunikációjának értelmezéséhez szükséges kontextust, és bár impliciten, de utalnak a háborús szándék korai jelenlétére is:

George W. Bush első elnöki ciklusa idején, először 2001 nyarán jelent meg védelmi körökben nyilvánosan, fenyegetésként Irak, együtt Iránnal és Észak-Koreával.¹¹ Nem sokkal ezután, a szeptember 11-i terrortámadásokat követő pánikhelyzetben, a Védelmi Hivatal három prioritással rendelkező célpontot javasolt az adminisztrációnak támadásra: al-Káida, a tálibok és Irak.¹²

A kiszivárogtatott Downing Street jegyzetek alapján 2002 áprilisában, a brit miniszterelnök Tony Blair és George W. Bush megegyeztek, hogy az Egyesült Királyság akár „fegyveres erővel is hajlandó támogatni az iraki rezsimváltást.” Ennek érdekében egyrészt olyan ENSZ határozatot terveztek meghozatni, ami rákényszeríti Szaddám Huszeint az ellenőrök visszaengedésére, viszont úgy van megszövegezve, hogy Irak azt visszautasítsa, ezzel megadva a kellő jogi háttérrel a háborúra. A dokumentumok szerint, emellett beindították a „B-tervet” is, azaz a dél-iraki repülésmentes zónában, amit 1991. óta a koalíciós erők tartottak ellenőrzésük alatt, elkezdtek nagyobb mennyiségben bombázni, abban a reményben, hogy Irak megpróbálja ezeket megtorolni. Sir Richard Dearlove, a brit hírszerzés (MI6) igazgatója szerint a tényeket a politika köré építik az amerikaiak. A dokumentumból az is kiderül, hogy 2002. áprilistól augusztusig havonta 10 tonna bombát dobtak le, majd, amikor nem jött válaszcsepás, szeptemberben 54.6 tonnát, amit a háború megkezdéséig csak növeltek.¹³

2002. szeptember 16-án Szaddám Huszein beleegyezik, hogy az ENSZ felügyelők feltétel nélkül visszatérhessenek az országba.¹⁴ Az Egyesült Államok és Egyesült Királyság szerint mindez csak

---

¹¹ Chris Masters: „Richard Perle Interview,” *ABC*, 2001. augusztus 6.

<http://www.abc.net.au/4corners/roquestate/interviews/perle.htm>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 11.

¹² *The 9/11 Commission Report*. 2004. 335. o.

¹³ „The Real News in the Downing Street Memos.” *Los Angeles Times*, 2005. június 23.

<http://articles.latimes.com/2005/jun/23/opinion/oe-smith23>. Internetről letöltve: 2014. július 31.

¹⁴ „U.N. Inspectors Can Return Unconditionally, Iraq Says.” *The New York Times*, September 16, 2002. szeptember 16. <http://www.nytimes.com/2002/09/16/international/16WIRE-NATI.html>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 11.

egy trükk, hogy Irak elkerülje a háborút és húzza az időt, ezért tovább küzdenek egy olyan ENSZ határozatért, amiben benne van a katonai erő alkalmazásának lehetősége.¹⁵

2002 szeptemberében az adminisztráció benyújtja a kongresszusnak az Irak megtámadását engedélyező törvénytervezetet. Bush sürgeti a törvényhozókat, hogy minél előbb szavazzák meg a határozatot.¹⁶¹⁷

2002. október 1-én elkészül a Nemzeti Hírszerzési Becslés (*National Intelligence Assessment, NIE*), az első Irakkal foglalkozó jelentés, amiben minden amerikai hírszerző szerv véleménye szerepel a kérdésről. Három nappal később megjelenik a NIE jelentősen lerövidített, de a kongresszus által hozzáférhető változata.¹⁸

Október 16-ig megszavazzák, majd életbe lép a törvény, ami felhatalmazza az elnököt, hogy az Egyesült Államok Hadseregét felhasználja az ország védelmére Irakkal szemben, és a vonatkozó ENSZ határozatokat betartassa, „ahogy jónak látja.” A felsorolt okok között szerepel, hogy „Irak képes és hajlandó tömegpusztító fegyvereket használni más és saját nemzete ellen,” „al-Káida tagok – akik felelősek a 9/11-es támadásokért – vannak Irakban,” valamint, hogy „folytatólagosan támogat nemzetközi terrorszervezeteket, többek között olyanokat is, amik az Egyesült Államok ellen tevékenykednek.”¹⁹

2002. november 8-án az ENSZ Biztonsági Tanács megszavazza az 1441-es határozatot, ami felszólítja Irakot az UNMOVIC és NAÜ ellenőrökkel való együttműködésre és leszerelésre. A határozat nem tartalmaz záradékot katonai erő alkalmazására.²⁰ Az Egyesült Államok fenntartja a

---

¹⁵ „UN Divided over Inspections Offer.” *BBC*, 2002. szeptember 17.

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2263162.stm. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

¹⁶ „Bush Urges Congress to Pass Iraq Resolution Promptly”. *Hivatalos átirat*, 2002. szeptember 24.

<http://iipdigital.usembassy.gov/st/english/texttrans/2002/09/20020924145241durham@pd.state.gov7.893008e-02.xml>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 27.

¹⁷ „Congress Nearing Draft Resolution on Force in Iraq.” *The New York Times*, 2002. szeptember 27.

<http://www.nytimes.com/2002/09/27/international/middleeast/27IRAQ.html>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

¹⁸ „Report Cast Doubt on Iraq-Al Qaeda Connection.” *The Washington Post*, 2003. június 22.

<http://www.informationclearinghouse.info/article3883.htm>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

¹⁹ „Authorization for Use of Military Force against Iraq Resolution of 2002.” *107. Kongresszus közös határozata*, 2002. október 16. <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ243/pdf/PLAW-107publ243.pdf>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

²⁰ „Resolution 1441.” *ENSZ Biztonsági Tanács*. 2002. november 8.

<http://www.un.org/depts/unmovic/documents/1441.pdf>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

lehetőséget, hogy ellenállás esetén egyoldalúan intézkedhet, amennyiben a Biztonsági Tanács nem lép fel elég határozottan.²¹

2003. március 7-én Hans Blix, az UNMOVIC helyszíni vezetője, jelentésében megállapította, hogy eddig nem találtak számottevő raktárkészleteket sem biológiai, sem vegyi fegyverekből. Kijelenti továbbá, hogy az iraki együttműködés az előző évek (1991-1998) tapasztalatához képest nagyobb fokú.²²²³ Ugyan ezen a napon Mohammed el-Baradei, a NAÜ igazgatója is megtette jelentését az iraki nyomozásról a Biztonsági tanácsnak. Megállapítja, hogy nem találtak arra bizonyítékot, hogy Irak újraindította volna az atomprogramját, sem arra, hogy uránt akart volna vásárolni.²⁴

2003. március 16-án Bush és Blair közös sajtótájékoztatót tartottak az Azori-szigeteken, ahol az amerikai és brit elnökök kifejtették, hogy Szaddám nem élt az utolsó lehetőségével, hogy együttműködjön az ENSZ-szel és leszereljen, ezért a saját kezükbe kell, hogy vegyék a dolgokat.²⁵ Bush később is azt hangoztatja, hogy az együttműködés hiánya miatt kellett elindítani a háborút.²⁶

2003. március 18-án Bush elnök jelzi a kongresszusnak, hogy megkezdik a háborút. Ebben a levélben kifejti, hogy úgy véli, fegyveres erőt kell alkalmaznia, mert a diplomáciai út már nem tudja biztosítani sem az Egyesült Államok biztonságát, sem az ENSZ határozatok betartatását. Ezen felül utal rá, hogy Irak támogathatta azon terroristákat, akik a 9/11-es támadásokért felelősök.²⁷ Másnap megkezdődnek a harcok.

---

²¹ Nathaniel Hurd: „Security Council Resolution 1441 and the Potential Use of Force Against Iraq.” 2002. december 6. <http://www.casi.org.uk/info/hurd021206.pdf>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

²² „Hans Blix at the Iraq War Inquiry,” *The Guardian*, 2010. július 27.

<http://www.theguardian.com/uk/blog/2010/jul/27/hans-blix-iraq-inquiry-live>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

²³ „Oral Introduction of the 12th Quarterly Report of UNMOVIC.” *Hans Blix ENSZ BT előtt tett beszámolójának hivatalos átírata*, 2003. március 7. <http://www.un.org/depts/unmovic/SC7asdelivered.htm>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

²⁴ „The Status of Nuclear Inspections in Iraq: An Update.” *Mohammed el-Baradei ENSZ BT előtt tett jelentése* 2003. március 7. <http://www.iaea.org/newscenter/statements/2003/ebsp2003n006.shtml>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

²⁵ „Azores Press Conference,” *The Guardian*, 2003. március 17.

<http://www.theguardian.com/world/2003/mar/17/iraq.politics2>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

²⁶ „Saddam Chose to Deny Inspectors,” *Salon*, 2006. március 31. http://www.salon.com/2006/03/31/bush_lies/. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

²⁷ George W. Bush, “Presidential Letter,” 2003. március 18.

<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030319-1.html>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

Empirikus és szakértői megfigyelések

Scott A. Bonn²⁸ empirikus kutatása kiválóan bemutatja a Bush-adminisztráció kommunikációját. Bonn úgy véli, hogy a háborút megelőző hónapokban az elnök és a hozzá kapcsolódó kulcsemberek a háborús támogatás megalapozására törekedtek. A három éves (2003. március 18-át megelőző 36 hónap) vizsgálati periódus alatt, a megfigyelt New York Times-ban több, mint 5000 cikk foglalkozott Irakkal vagy Szaddám Huszeinnel. Ebből 1083-ban idéztek adminisztrációs vagy egyéb fontos külső forrástól (mint Kofi Annan vagy Hans Blix) szó szerint, legalább egyszer. Ezen cikkek tartalmát elemezték kvantitatív módon.

A fenti 1083 cikkből 965 a Bush-adminisztráció ideje alatt készült, és 243 tartalmaz idézetet adminisztráción kívüli forrástól. A leggyakrabban előforduló kulcsszó a „gonosz” vagy „gonosztevő” 167 cikkben jelent meg, ami 15,4%-ot tesz ki, a „tömegpusztító fegyverek” 13,4%-kal a második, utánuk a „fenyegetés” 11,1%, terrorizmus pedig 10,7%-át tette ki a vizsgált cikkeknek. A kutatásból megállapítható az is, hogy a „terrorizmus” szó 2001. szeptember 11. előtt nem volt használatban Irak kapcsán az elnöki retorikában.

A leggyakrabban idézett adminisztrációs források csökkenő arányban a következők: G. W. Bush 243 cikkel 38,6%-át teszi ki a vizsgált forrásoknak, „meg nem nevezett, magas beosztású adminisztrációs munkatárs” 23,9%, Colin Powell, államtitkár 14,1%, Donald Rumsfeld, védelmi titkár 7,1%, valamint Ari Fleischer a Fehér Ház sajtótitkára, 5,9%-al zárja a sort.

Bonn szerint az amerikai elnökök hatásos véleményvezérek, a közvélemény hajlamos követni az adminisztráció retorikai keretezését. Éppen ezért erősen manipulatív lehet, ha az Egyesült Államok elnöke gyakran használ ilyen érzelmekre ható kifejezéseket, hogy „gonosz”²⁹, „fenyegetés,” vagy „őrült terroristák.”

Az adminisztráció 2001. szeptember 11. és 2003. március 18. között végig hangsúlyozta, hogy Irak bizonyosan tömegpusztító fegyverekkel rendelkezik, ami közvetlen fenyegetést jelent. 2002. október 2-án Bush elnök így nyilatkozott: „az iraki rezsim egyedi sürgősségű fenyegetés... mert

---

²⁸ Bonn: i. m.

²⁹ A „gonosz” kifejezés tautológia, mivel arra lehet rámondani, aki „gonosz dolgokat tesz;” aki pedig „gonosz dolgokat tesz,” az azért teszi, mert „gonosz.” A probléma ezzel, hogy a „gonosz” fogalma kultúránként változó, ráadásul, mivel kör-érvelés, ezért empirikusan nem bizonyítható vagy cáfolható. Bonn (2010).

kifejlesztette a tömeghalál fegyvereit [sic].”³⁰ Kommunikációjukban többször is kifejezték, hogy egyértelmű bizonyítékaik vannak arra vonatkozóan, hogy Szaddám Huszein eldöntötte, hogy nukleáris fegyvert akar kifejleszteni, vagy már meg is tette, de mindenképpen jó úton halad e cél felé. A kongresszusi szavazás estjén Bush ezt mondta: „Ismerve e tényeket, Amerika nem hagyhatja figyelmen kívül az ellenünk gyülekező fenyegetést. A veszedelem egyértelmű bizonyítékaival szembenézve, nem várhatunk a végső bizonyosságra – a füstölgő puskára – ami egy gombafelhő képében érkezik.”³¹

Vegyí és biológiai fegyverek kapcsán is egyértelmű biztosságot sugallt az adminisztráció és ennek hangot is adott több ízben. Colin Powell például azt mondta, „úgy gondoljuk, nincs kétség, hogy [Szaddámnak] még vannak vegyifegyver-készletei.”³² Cheney alelnök pedig egyszerűen ezt állította: „Tudjuk, hogy biológiai és vegyi fegyvereket fejlesztett ki [Irak].”³³

Ugyanakkor azért, mert állítólagosan tömegpusztító fegyverei vannak Iraknak, vagy az 1980-as években használt vegyi fegyvereket, még nem következik automatikusan, hogy fenyegetést is jelent a 2000-es években a nyugati szövetségesekre. A Bush-adminisztráció nagy hangsúlyt fektetett a veszély meghatározására, ami a hivatalos kommunikációban a terrorizmussal, azon belül pedig az al-Káida kapcsolattal volt alátámasztva. 2002. november 7-én Bush elnök azt mondta, hogy Szaddám Huszein „fenyegetést jelent, mert az al-Káidával tart fent kapcsolatot... egy igazi fenyegetés az országunkra nézve, egy olyan al-Káida hálózat, amit Szaddám képez ki és fegyverez fel, ami nyom nélkül megtámadhatja Amerikát.”³⁴

Powell államtitkár sem fogalmaz bizonytalanabban a 2003. február 5-i ENSZ beszédében: „amire szeretném ma felhívni a figyelmüket az a valószínűleg sokkal baljósabb kapcsolat, Irak és az al-Káida terrorista hálózat között, egy kapcsolat, ami összeköti a klasszikus terrorszervezeteket és

---

³⁰ White House: „President, House Leadership Agree on Iraq Resolution.” 2002. október 2. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/10/20021002-7.html>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 15.

³¹ White House: „President Bush Outlines Iraqi Threat.” 2002. október 7. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/10/20021007-8.html>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 15.

³² „Interview on Fox News Sunday.” *Bureau of Public Affairs Department Of State. The Office of Electronic Information.* 2002 szeptember 8. <http://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/13324.htm>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 15.

³³ „Interview with Vice-President Dick Cheney, NBC, ‘Meet the Press,’ Transcript for March 16,” 2003. március 16. <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/bush/cheneymeetthepress.htm>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 15.

³⁴ White House: „President Bush Outlines Iraqi Threat.” 2002. október 7.

a gyilkosság modern módjait. Irak ma egy halálos terror-hálózatot rejt, aminek a feje Abu Muszab Az-Zarkavi, Oszáma bin Láden és parancsnokainak társa és kollaborátora.”³⁵

Bár a Bush-adminisztráció nem jelentette ki nyilvánosság előtt, hogy Iraknak köze lenne a 9/11-es merényletekhez, a közvélemény mégis úgy gondolta, hogy ez a kapcsolat létezik, még a háború után is.³⁶ Elképzelhető, hogy ez a kapcsolat azért alakult ki az amerikaiak fejében, mert meglepő gyakorisággal használták a „terrorizmus” kifejezést Irakkal egy mondatban vagy, mert implicit utalásokat tettek a nyilvánosság előtt. Például Rumsfeld védelmi miniszter titkár is segíthetett kialakítani ezt az elképzelést válaszával, amit arra a kérdésre tett, hogy mi változott 2001-óta Irak kapcsán³⁷: „Mi változott? Az változott, hogy háromezer embert megöltek... Ami változott, hogy kapcsolat van terrorhálózatok, mint al-Káida és terrorista államok között, mint Irak...”³⁸ Mindezen felül hatásos kettősséget alakított ki az adminisztráció a közvélekedésben, a „vagy velünk vagy, vagy a terroristákkal” retorika segítségével.³⁹

Miután megállapításra került az adminisztráció kommunikációjának jellege és minősége (dichotomizált és meggyőző jellegű), igyekszem meghatározni, hogy a fenti kampány az iraki háború mellett, mennyire volt megtevesztő. Ehhez kettő, az Egyesült Államok Kongresszusa által folytatott vizsgálatot hívok segítségül, a 2004-es Iraq on the Record-ot⁴⁰, valamint a Szenátus Hírszerzési Bizottságának 2008-as jelentését, az adminisztráció kinyilatkozásainak megalapozottságáról.⁴¹

---

³⁵ Report prepared for Congressman Henry A. Waxman by the Minority Staff. „Iraq on the Record - The Bush Administration's Public Statements on Iraq.” 2004. március 16. Committee on Government Reform, U.S. House of Representatives.

³⁶ „Approval for Handling of War in Iraq Jumps,” *Gallup*, 2003. december 19.
<http://www.gallup.com/poll/10054/approval-handling-war-iraq-jumps.aspx>. Internetről letöltve: 2014. július 31.

³⁷ Donald Rumsfeld 2001-ben azt nyilatkozta, hogy Irak valószínűleg nem közvetlen fenyegetés az Egyesült Államokra nézve. Lásd: „Seven Months Before 9/11 Said Iraq Posed No Threat.” *Scoop*, 2003 június 27.
<http://www.scoop.co.nz/stories/HL0306/S00211.htm>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 11.

³⁸ Donald H. Rumsfeld védelmi miniszter, a Fegyveres Szervek Bizottsága előtt tett vallomása Irak kapcsán.
<http://www.defense.gov/Speeches/Speech.aspx?SpeechID=287>. Internetről letöltve: 2014. július 31.

³⁹ George W. Bush: „President Declares ‘Freedom at War with Fear.’” 2001. szeptember 20.
<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 15.

⁴⁰ Waxman – i. m.

⁴¹ Senate Select Committee of Intelligence: *Report On Whether Public Statements Regarding Iraq by U.S. Government Officials Were Substantiated By Intelligence Information*. U.S. Senate 110th Congress, 2008.
<http://www.intelligence.senate.gov/080605/phase2a.pdf>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 7.

Mindkét vizsgálat a Bush-adminisztráció kijelentéseit veti össze az akkor elérhető hírszerzési forrásokkal és véleményekkel, tehát nem veszik figyelembe azon kijelentéseket, amik utólag tévesnek tűnnek, de akkor nem volt más vagy jobb bizonyíték a témában. Ezen dokumentumok fő forrása a 2002-es Nemzeti Hírszerzési Becslés (*National Intelligence Assessment*)⁴² Irakról, de más egyéni jelentést is figyelembe vesznek ezen kívül.

Több, a vizsgálat szempontjából is érdekes megfigyelést tehetünk a NIE-vel kapcsolatban. Egyrészt, az adminisztráció abban az időszakban tette a legegységesebb kijelentéseit az iraki tömegpusztító fegyverekről, mielőtt a Hírszerzési Becslés megjelent volna 2002 októberében.⁴³ Másfelől, maga a tény, hogy az adminisztráció nem kérte egyáltalán a NIE elkészítését, és csak kongresszusi nyomásgyakorlás hatására kezdte el egyáltalán a folyamatot a CIA igazgatója, George Tenet 2002 szeptemberében, is érdekes következtetéseknek nyithat utat.⁴⁴

Harmadrészt a tapasztalat azt mutatja, hogy egy, mind a 17 amerikai hírszerző szervezet véleményét összehangoló, részletes jelentés akár hónapokba, vagy egy évbe is telhet.⁴⁵ Ehhez képest Irakkal kapcsolatban kevesebb, mint egy hónap alatt elkészültek vele, ráadásul a vegyi és biológiai fegyverek terén szinte teljesen egyhangú volt a jelentés, és a nukleáris program kapcsán is csak kevesen szálltak szembe az elfogadott véleménnyel. Ugyanakkor a Becslés titkosított változata igen sok kikötést és bizonytalanságot tartalmazott, mivel nem volt sok információ elérhető Irakról. Szintén érdekes módon, a Kongresszus számára elérhetővé tett titkosítatlan, és jóval rövidebb verzióban e kétségek nem jelentek meg egészen 2003 júliusáig.⁴⁶

---

⁴² A jelentés vágatlan verziója először 2015-ben a Vice hasábjain jelent meg mindenki számára elérhető módon. Lásd: Jason Leopold: „*The CIA Just Declassified the Document That Supposedly Justified the Iraq Invasion.*” Vice, 2015, március 19.

<https://news.vice.com/article/the-cia-just-declassified-the-document-that-supposedly-justified-the-iraq-invasion>. Internetről letöltve: 2015. március 20.

⁴³ „Bush, Aides Ignored CIA Caveats on Iraq,” *The Washington Post*, 2004. február 7.

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A20194-2004Feb6.html>. Internetről letöltve: 2014. július 31.

⁴⁴ Eric Rosenbach - Aki J. Peritz, “National Intelligence Estimates,” *Harvard - Belfer Center for Science and International Affairs*, 2009.

http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/19150/national_intelligence_estimates.html. Internetről letöltve: 2014. augusztus 12.

⁴⁵ Rosenbach - Peritz: i. m.

⁴⁶ Joseph Cirincione - Jessica Tuchman Mathews - George Perkovich, *WMD in Iraq: Evidence and Implications*, Carnegie Endowment Report, 2004. 16. o.

A Szenátusi Hírszerzési Bizottság 2008-as munkája alapján, de nem csak annak felhasználásával bemutatom a hírszerzési álláspontokat és megvizsgálom, milyen viszonyban voltak az adminisztráció kijelentéseivel. Hasonlóan az Egyesült Államok Kongresszusának vélekedéséhez, jómagam is úgy gondolom, hogy ilyen helyzetben az egyetlen megbízható forrás, amit egy államvezetés felhasználhat, az a saját hírszerzései által előállított vagy megerősített adat.⁴⁷ Éppen ezért, a következtetésekben én sem fogom megtévesztésnek venni azon állításokat, amik csak utólag tűnnek hamisnak, de akkor alátámasztottak voltak. Viszont, ahol az adminisztráció eltért a NIE, vagy az egyes ügynökségek véleményétől, vagy elhallgatta azokat, élni fogok a gyanúval.

A háborút megelőzően, az ügynökségek egyet értettek abban, hogy Irak valószínűleg újraindította a nukleáris fejlesztéseit és, hogy külső segítség nélkül 5-7 éven belül elképzelhető, hogy atomfegyvert képes kifejleszteni. Bár nem volt akkoriban erre utaló nyom, de azt feltételezték, hogy ha fegyver minőségű uránt kap valahonnan, akkor a közel-keleti állam akár egy éven belül is rendelkezhet bombával. A témával kapcsolatban két vitás kérdés merült fel, melyeket az egyet nem értés ellenére az adminisztráció is felhasznált retorikájában: a nigériai urán vásárlás, valamint a különböző kettős felhasználású eszközök beszerzése, mint erős permanens mágnesek és alumínium csövek.

A nigériai uránvételt tanúsító papírok, amik eredetileg az olasz katonai hírszerzéstől (SISMI) származtak, és a britek adták át az amerikaiaknak, voltak az elsődleges bizonyítékok arra, hogy Irak újraindította a nukleáris programját, és uránt akar dúsítani. A hírszerző közösség (IC) elfogadta e dokumentumok hitelességét, kivéve a Külügyminisztérium Hírszerzés és Kutatás részlege (*State Department Intelligence and Research, INR*), ami úgy gondolta, elég gyenge lábakon áll az elmélet, a papírok pedig erősen gyanúsak.

2002. október 6-án a CIA felülvizsgálta a NIE-ben pár nappal az előtt megjelent véleményét, és elküldte Bushnak, miszerint kételyei vannak az urán-beszerzésről. Ugyanis, a papírokban említett két bánya közül az egyik el volt árasztva, a másik pedig egy francia konzorcium kezén volt. 2003. március 7-én tett NAÜ jelentésből kiderült, hogy a papírok hamisak.⁴⁸

---

⁴⁷ Másodsorban még ide sorolhatóak az ENSZ szakos szervezetei, mint pl. a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség.

⁴⁸ „Postwar Findings about Iraq’s WMD Programs and Links to Terrorism and How They Compare with Prewar Assessments.” *109th Congress, 2d session*. 2006. szeptember 8. http://fas.org/irp/congress/2006_rpt/srpt109-331.pdf. Internetről letöltve: 2014. július 31.

A másik ilyen kérdés, amiben eltérés mutatkozott a hírszerzések véleményében, az Irak által vásárolt, és részben Jordániában elfogott, alumínium csövek lehetséges felhasználása. Míg az IC többsége úgy vélte, hogy ezek legvalószínűbb felhasználása uráncentrifugák gyártása, amik szükséges elemei a fegyver minőségű urán dúsításának. Az Energia Hivatal (*Department of Energy, DoE*) viszont úgy vélekedett, hogy tűzérségi rakéták előállítására szándékozták Irakban felhasználni ezeket. Ezzel a különvéleménnyel a fent már említett INR is egyetértett. Bár a hírszerzési elemzésekben nem kapott helyet, de a NAÜ hivatalos véleménye is ez utóbbi volt.⁴⁹ Erről az ellentmondásról 2002 októberében egy egyoldalas titkos összefoglalót (*President's Summary*) is kapott Bush elnök.⁵⁰

A 2002 októbere előtt kiadott CIA és DIA jelentésekben megemlítték, hogy Iraknak lehetnek biológiai fegyverei, amit a regionális vetélytársak elrettentésére tarthat. Ugyanakkor a NIE-ben ez teljesen biztossá vált, eltűnt a feltételes mód: Iraknak biológiai fegyverei vannak, és a technológiai háttér fejlettebb, mint 1991 előtt volt. Egy fontos kitétel volt, mivel a vélt laborokba nehéz volt beszivárogni, ezért pontos információk nem voltak elérhetőek.

Hasonlóan a biológiai fegyverekhez, 2002 előtt az amerikai hírszerző közösség úgy gondolta, hogy Szaddám fent akarja tartani a vegyi fegyver előállító képességét, megtarthatott akár jelentősebb raktárkészletet, valamint kettős felhasználású üzemekben akarhatja álcázni a gyártásukat. A feltételes mód a NIE-ben ismét eltűnik, és 100-500 tonna közé becsli az elérhető készletet.

Az utólagos Szenátusi Hírszerzési Bizottság (*Senate Select Committee on Intelligence*) jelentése szerint a tömegpusztító fegyverekkel kapcsolatban az adminisztráció állításai, az esetek többségében hírszerzéssel alátámaszthatóak voltak. Ez alól kivétel az atomfegyverek kérdése, ahol az adminisztráció elhallgatta a kételyeket a közösségen belül, valamint Cheney alelnök megnyilvánulásai a vegyi fegyverekről 2002 októbere előtt, hiszen akkor még nem tudta a hírszerzési közösség megerősíteni, hogy a gyártás folyamatban van-e?⁵¹

---

⁴⁹ Waxman: i. m.

⁵⁰ „What Bush Was Told About Iraq,” *National Journal*, 2006. március 2.

<http://www.nationaljournal.com/magazine/administration-what-bush-was-told-about-iraq-20060304>. Internetről letöltve: 2014. július 31.

⁵¹ Waxman: i. m. 4-50 o.

A hírszerzések véleménye viszont már jelentősen megosztottabb és bizonytalanabb képet mutatott Irak al-Káidával való kapcsolatáról. A 2001-ben, Pakisztánban elfogott Ibn as-Sajh al-Libi vallomása szerint Irak robbanószeres és egyéb tiltott fegyverek kezelésében nyújtott kiképzést számos al-Káida tagnak. A kihallgatás végző DIA (*Defense Intelligence Agency*) megbízhatatlannak ítélte a rabot. Ennek ellenére a Bush-adminisztráció hiteles forrásként hivatkozott rá.⁵² Továbbá a DIA 2002 februárjában valószínűtlennek értékelte, hogy Irak bárminemű biológiai vagy vegyi fegyveres tudást vagy támogatást nyújtott volna az al-Káidának.⁵³

A 2002-es NIE, az iraki terrorfenyegetéssel kapcsolatban megállapítja, hogy Szaddám Huszein támogat különböző terrorcsoportokat, sőt ezt a tendenciát erősödőnek értékeli. George Tenet, a CIA igazgatója 2002 februári vallomásában is alátámasztja azt, hogy pénzügyi és alacsony szintű kiképzést biztosít Irak a Palesztin Felszabadítási Frontnak, az Abu Nidal Szervezetnek és a Mudzsahedin-e-Kalqnak/Iráni Népi Mudzsáhidoknak.⁵⁴

A kisebb és Szaddám által irányíthatóbbnak vélt csoportokhoz képest az al-Káidával való kapcsolata teljesen mást mutatott a hírszerzési vélemények szerint. Tenet fent idézett vallomásában megjegyzi azt is, hogy bár fenntarthatott a megelőző tíz évben kapcsolatot Oszáma bin Láden szervezetével, ami kapcsolatfelvételtre volt bizonyíték, de problémás lett volna a többihez hasonló szoros együttműködést kialakítani. Egy 2002. június 24-i CIA elemzés szerint a két szervezet viszonya inkább hasonlított rivális hírszerzések működéséhez, mindkettő megpróbálta a helyzetet a saját előnyére fordítani. Ugyanitt megjegyzik azt is, hogy egyes elemzők véleménye szerint, hogy Szaddám inkább be akart szivárogni az al-Káidába és megfigyelni azt.

Hírszerzési források továbbá azt sem erősítették meg, hogy a tálibok bukása után Afganisztánból elmenekülő al-Káida ügynököket a megtűrésen kívül bármiben segítette volna Irak. Tenet szeptember 17-i vallomása alapján az Irakba utazó al-Káida ügynökök nagy része, Szaddám

---

⁵² „Report Warned Bush Team About Intelligence Doubts,” *The New York Times*, 2005. november 6.
<http://www.nytimes.com/2005/11/06/politics/06intel.ready.html>. Internetről letöltve: 2014. július 31.

⁵³ „Iraq’s Alleged Al-Qaeda Ties Were Disputed Before War,” *The Washington Post*, 2006. szeptember 9.
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/09/08/AR2006090800777.html>. Internetről letöltve: 2014. július 31.

⁵⁴ George Tenet, a CIA igazgatójának vallomása: *Converging Dangers in a Post 9/11 World — Central Intelligence Agency Senate Select Intelligence Committee*, 2002. február 6.
https://www.cia.gov/news-information/speeches-testimony/2002/senate_select_hearing_03192002.html. Internetről letöltve: 2014. szeptember 1.

fennhatóságán kívül, kurd területen, az Anszár al-Iszlám, szélsőséges iszlamista szervezetnél telepedtek meg. Ezen felül 2003 januárjában a CIA úgy értékelte, hogy Szaddám fenyegetésként kezelte az iszlám szélsőségeket Irakon belül.⁵⁵

A Szenátusi Hírszerzési Bizottság értékelése szerint, az adminisztráció megállapításai az al-Káidán kívüli egyéb terrorszervezetekről megalapozottak voltak. Az al-Káidával fenntartott kapcsolatról szóló kijelentések is alátámasztottak voltak hírszerzési forrásokkal, ám a hivatalos elnöki kommunikáció következetesen jelentős együttműködést sugallt, és elhallgatták az IC megítélését azok minőségéről. Bármilyen partneri kapcsolat vagy fegyveres kiképzés nem volt alátámasztva bizonyítékkal.⁵⁶

Az elnöki adminisztráció következetesen ragaszkodott azon állításához, miszerint Szaddám felkészült arra, hogy tömegpusztító fegyvereit megossza az al-Káidával vagy egyéb terrorista szervezettel. Hovatovább a háborús indok is Irak al-Káidával való kapcsolatán, nekik nyújtott kiképzésen vagy potenciálisan átadott tömegpusztító fegyvereken, azaz az Egyesült Államok ellen jelentett fenyegetésen alapult jelentős részben.

A hírszerzési megállapítások szerint Szaddám valóban akarhatott tömegpusztító fegyvereket, ám az adminisztráció állításaival ellentétben az IC szerint a regionális versenytársak – mint Irán, Izrael vagy az Egyesült Államok által vezetett koalíciós erők – elrettentése érdekében. Ezen vélemények szerint igen valószínűtlen volt, hogy Szaddám olyat tegyen, amivel a saját rezsimjének fennmaradását kockáztathatja. Ezek szerint az iraki diktátor fő céljai voltak, hogy megtartsa a hatalmat, minél előbb megszüntesse az embargókat, valamint, hogy újra a régió domináns hatalma legyen Irak.

A 2002-es NIE többnyire hasonlóan értékelte a helyzetet, mint az előző négy év hírszerzési összegzései. Újdonságként szerepelhetett az a megállapítás, hogy Irak valószínűleg csak akkor alkalmazna tömegpusztító fegyvert, ha veszélyben van a Szaddám rezsim, és már felhasznált minden politikai, diplomáciai és katonai lehetőséget. Hogy terroristák kezébe ABC fegyvert adjon, csak legutolsó eshetőségként kezelik. Mindemellett, a döntés, hogy Irán ellen használt vegyi fegyvert az Irak-Irán háborúban, de az Egyesült Államok vagy Izrael ellen nem tette 1991-ben

---

⁵⁵ „Iraq’s Alleged Al-Qaeda Ties Were Disputed Before War,” *The Washington Post*, 2006. szeptember 9.

⁵⁶ Senate Select Committee of Intelligence: i. m.

ugyanezt, arra enged következtetni, hogy Szaddám döntéshozásában szerepet játszik, hogy milyen megtorló képességei vannak az ellenfélnek.

A Szenátusi Hírszerzési Bizottság megállapításai alapján az adminisztráció azon kijelentései, miszerint Irak kész lett volna tömegpusztító fegyvereket átadni terrorcsoportoknak egy Egyesült Államok elleni támadásra, ellentmondott az akkor elérhető hírszerzési forrásoknak és véleményeknek.⁵⁷

2004-ben Henry Waxman, az Egyesült Államok Képviselőháza tagjának kérésére elkészített egy vizsgálatot a Kormányreform Bizottság Kisebbségi Irodája, amiben azt vizsgálták, hogy az akkor elérhető hírszerzési bizonyítékok fényében mennyire voltak megtévesztőek Irakkal kapcsolatban a Bush-adminisztráció kijelentései, a második öbölháború előtt és közvetlenül az után.

A vizsgálat Bush elnök, Cheney alelnök, Donald Rumsfeld, Colin Powell és Condoleeza Rice kijelentéseivel foglalkozott és csak beszédek, sajtókonferenciákat, eligazításokat, interjúkat, írott nyilatkozatokat és kongresszusi vallomásokat vizsgáltak a fenti tisztségviselőktől. Összesen 237 megtévesztő kijelentést találtak, ami az Irak által jelentett fenyegetésről szólt. Mindez 125 különböző megnyilvánulásban található meg, 40 beszéd, 26 sajtókonferencia és eligazítás, 53 interjú, 4 írásos nyilatkozat és kongresszusi vallomás. A kijelentések nagy részét azért találták megtévesztőnek, mert biztosságot közöltek ott, ahol nem volt, vagy nem vették figyelembe a hírszerzők kétségeit.

A vizsgálat azt is megállapította, hogy ezen megtévesztő kijelentések milyen módon voltak időzítve. A legtöbb ilyen kinyilatkozás a 2002-es kongresszusi szavazást megelőző egy hónapban, valamint a háborút közvetlenül megelőző hónapokban keletkezett.⁵⁸

---

⁵⁷ Senate Select Committee of Intelligence: i. m. 73. o.

⁵⁸ Waxman: i. m.

Következtetések

A külpolitikai megtévesztés vizsgálatának általános nehézségei miatt – mint a releváns információk nagy részének elérhetetlensége és az érthető titkolózás az érintettek részéről – ezen tanulmány következtetése bizonytalan marad, amíg az idevágó adatok nagy része titkosítás alatt van. Ettől függetlenül, a jelenleg elérhető és részben fent bemutatott bizonyítékok, úgy gondolom, megfelelően alátámasztják az alábbi következtetéseket:

– Összességében a bemutatott bizonyítékok arra engednek következtetni, hogy Mearsheimer elméletét valóban alátámasztja a második öbölháború előtti Bush-adminisztráció kommunikációja. Ezen kommunikáció célja, összevetve a túlzásokkal és a bizonytalanságok elhallgatásával, az alá nem támasztott információ fabrikálásával és az ismertén hiteltelen informátorok tudatos használatával, valamint az egyéb, nem megtévesztő, de propagandisztikus kommunikációs stratégiákkal (mint a „gonosz” jelző használata) kijelenthetjük, hogy célja valószínűleg a háborúra hangolás, annak megalapozása, tehát félelemkeltés volt.

– Az adminisztráció kommunikációjának egy része, mint később kiderült, rossz hírszerzéssel volt alátámasztva. Így az olyan kijelentések, mint „Iraknak valószínűleg tömegpusztító fegyverei lehetnek,” vagy „elképzeltető, hogy Irak újraindította a nukleáris programját” nem tekinthető egyértelmű megtévesztésnek. Ugyanakkor azon kijelentések, amik azt sugallják, hogy mindez nem kérdéses, és egyértelmű bizonyítékok állnak a rendelkezésükre, és nincs vitás kérdés vagy egyet nem értés a hírszerzési szolgálatok berkeiben,⁵⁹ legalább a teljes igazság elhallgatása, ha nem hazugság.

– Az adminisztráció kommunikációjának a terrorista kapcsolatra, valamint Irak szándékaira vonatkozó kijelentései nem voltak összhangban a hírszerzési forrásokkal és véleményekkel, sőt számos esetben ellentétben álltak egymással. Tehát azon kijelentések, amelyek az al-Káida és Irak szoros kapcsolatát sugallták, kiképzésről, fegyveres és anyagi támogatásról szóltak, vagy a közeljövőben várhatónak állították be, hogy Szaddám ABC fegyvereket használ az Egyesült Államok ellen, vagy átadja azokat bin Ládén hálózatának, nem csak félrevezetőek, hanem számos esetben teljesen megalapozatlanok, légből kapottak. Az ezeket alátámasztó információk gyakran

---

⁵⁹ Különös tekintettel a szakirányú szolgálatokra, például az alumínium csövek kérdésében a Department Of Energy, vagy az UAV-k esetében a Légierő Hírszerzésének ellenvéleménye.

hiányosak voltak, vagy ismerten megbízhatatlan forrásból származtak vagy nem is léteztek. Ez arra enged következtetni, hogy tudatos megtévesztéssel állunk szemben ezekben az esetekben. Az al-Káida kapcsolat és a rezsim vélt szándékaiból eredő fenyegetés alapozta meg a háború közvetlen fenyegetést elhárító (*preemptív*) jellegét, azaz jogosságát.

– Az ismerten félrevezető kommunikáció mennyisége és elosztása alapján – azaz az iraki megszállás kongresszusi jóváhagyása, és a háború megindítása előtt nagyobb arányban – szintúgy arra lehet következtetni, hogy tudatos és stratégiaileg megtervezett megtévesztéssel állunk szemben, aminek a célpontjai elsősorban a hazai közvélemény, törvényhozók és bürokrácia, és csupán másodlagosan a külföldi közvélemény és döntéshozók.

– Az elmélet, miszerint Szaddám vezette félre az Egyesült Államokat (és mindenki mást) azzal, hogy úgy viselkedett, mintha tömegpusztító fegyverei maradtak volna, vagy képes azokat újra előállítani, elképzelhető, de irreleváns. Nem ez volt az elsődleges casus belli, sőt más ellenséges országnak is tudhatóan vagy sejthetően volt tömegpusztító fegyvere (lásd. Irán, Észak-Korea). A fő indok a terrorista kapcsolat és a támadás szándéka volt.

– Az elmélet, miszerint hírszerzési hibának köszönhető a háború, valószínűleg hamis. Mint láthattuk tényleg hírszerzési hiba eredményezte a tömegpusztító fegyverekre vonatkozó megállapításokat a Hírszerzési Közösség részéről, de az al-Káida kapcsolat és a szándékok terén nem egyezett a Közösség véleménye az adminisztrációéval, sőt utólag tudjuk, hogy azok helyesek voltak többnyire. A jelek arra mutatnak, hogy az elnöki apparátus figyelmen kívül hagyta a háború ügyét gyengítő hírszerzési véleményeket vagy bizonyítékokat. Ezen felül komoly kockázatot vállalt a háború megindításával, a hírszerzések véleménye ellenében, amik szerint akkor lehetett volna a legnagyobb esélye ABC fegyveres támadásnak az Egyesült Államok ellen, ha Szaddám elkerülhetetlennek látja a bukását (lásd megszállás).

– Bár a mearsheimeri elmélet szigorú feltétele a hazugság jelenléte, a valóságban ez nem mindig bizonyítható. Az itt felvonultatott érvek és adatok vitathatóan igazolják azt, hogy a Bush-adminisztráció tudatosan tett olyan állításokat, amiket tagjai nem gondoltak igaznak. Ezzel szemben, véleményem szerint bizonyítható, hogy állításaik egy része nem volt releváns adatokkal megerősítve, kommunikációjuk elhallgatott egyes pontokat, másokat pedig félremagyarázott. A kérdést érzelmileg tematizálta, üzeneteiben propaganda-fogásokat alkalmazott. Ezekből eredően

javaslom a további vizsgálat során az alap elmélet kibővítését a külpolitikai indíttatású megtévesztési műveletek egészére, legyenek azok összetettek vagy egyszerűek. A szerző nem lát okot arra, hogy miért volna igaz az elmélet kizárólagos módon a külpolitikai hazugságokra, míg a külpolitikai elhallgatásra, félrevezetésre, vagy ezek ötvözetére nem.

FELHASZNÁLT IRODALOM

„Approval for Handling of War in Iraq Jumps,” *Gallup*, 2003. december 19.

<http://www.gallup.com/poll/10054/approval-handling-war-iraq-jumps.aspx>. Internetről letöltve: 2014. július 31.

„Authorization for Use of Military Force against Iraq Resolution of 2002.” *107. Kongresszus közös határozata*, 2002. október 16.

<http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ243/pdf/PLAW-107publ243.pdf>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

„Azores Press Conference,” *The Guardian*, 2003. március 17.

<http://www.theguardian.com/world/2003/mar/17/iraq.politics2>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

Bonn, Scott A.: *Mass Deception: Moral Panic and the U.S. War on Iraq*. Rutgers University Press, 2010.

Burns, Megan: „*Information Warfare: What and How?*” 1999.

<http://www.cs.cmu.edu/~burnsm/InfoWarfare.html>. Internetről letöltve: 2014. július 28.

Bush, George W.: „*President Declares ‘Freedom at War with Fear.’*” 2001. szeptember 20.

<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 15.

Bush, George W.: „*Presidential Letter,*” 2003. március 18.

<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030319-1.html>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

„Bush, Aides Ignored CIA Caveats on Iraq,” *The Washington Post*, 2004. február 7.

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A20194-2004Feb6.html>. Internetről letöltve: 2014. július 31.

„Bush Urges Congress to Pass Iraq Resolution Promptly.” *Hivatalos átirat*, 2002. szeptember 24.

<http://iipdigital.usembassy.gov/st/english/texttrans/2002/09/20020924145241durham@pd.state.gov7.893008e-02.xml>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 27.

Cirincione, Joseph - Mathews, Jessica Tuchman - Perkovich, George: „*WMD in Iraq: Evidence and Implications.*” Carnegie Endowment Report, 2004

„Congress Nearing Draft Resolution on Force in Iraq.” *The New York Times*, 2002. szeptember 27.
<http://www.nytimes.com/2002/09/27/international/middleeast/27IRAQ.html>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

Gewehr, Scott - Glenn, Russel W.: *Unweaving The Web - Deception and Adaptation in Future Urban Operations*. RAND, 2002.

Gibbs, David N.: „*Secrecy and International Relations*,” *Journal of Peace Research* Vol. 32. no. 2 (1995): 213–228.

„Hans Blix at the Iraq War Inquiry,” *The Guardian*, 2010. július 27.
<http://www.theguardian.com/uk/blog/2010/jul/27/hans-blix-iraq-inquiry-live>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

Hurd, Nathaniel: „Security Council Resolution 1441 and the Potential Use of Force Against Iraq.” 2002. december 6. <http://www.casi.org.uk/info/hurd021206.pdf>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

Hutchinson, William: „*Information Warfare and Deception*,” *Informing Science* Vol. 9. (2006), <http://www.inform.nu/Articles/Vol9/v9p213-223Hutchinson64.pdf>. Internetről letöltve: 2014 július 28.

„Interview on Fox News Sunday.” *Bureau of Public Affairs Department Of State. The Office of Electronic Information*. 2002 szeptember 8.
<http://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2002/13324.htm>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 15.

„Interview with Vice-President Dick Cheney, NBC, ‘Meet the Press,’ Transcript for March 16,” 2003. március 16. <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/bush/cheneymeetthepress.htm>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 15.

„Iraq’s Alleged Al-Qaeda Ties Were Disputed Before War,” *The Washington Post*, 2006. szeptember 9.
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/09/08/AR2006090800777.html>.
Internetről letöltve: 2014. július 31.

Jason Leopold: „*The CIA Just Declassified the Document That Supposedly Justified the Iraq Invasion*.” *Vice*, 2015, március 19.
<https://news.vice.com/article/the-cia-just-declassified-the-document-that-supposedly-justified-the-iraq-invasion>. Internetről letöltve: 2015. március 20.

Marton Péter: „*A Külpolitika Elemzése.*” Antall József Tudásközpont, 2013.

Masters, Chris: „*Richard Perle Interview,*” ABC, 2001. augusztus 6.

<http://www.abc.net.au/4corners/roquestate/interviews/perle.htm>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 11.

Mearsheimer, John J.: *Why Leaders Lie*. London: Duckworth, 2011.

Morgenthau, Hans J.: „*Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace.*” McGraw-Hill, 1993.

„Oral Introduction of the 12th Quarterly Report of UNMOVIC.” *Hans Blix ENSZ BT előtt tett beszámolójának hivatalos átírata*, 2003. március 7.

<http://www.un.org/depts/unmovic/SC7asdelivered.htm>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

„Postwar Findings about Iraq’s WMD Programs and Links to Terrorism and How They Compare with Prewar Assessments.” *109th Congress, 2d session*. 2006. szeptember 8.

http://fas.org/irp/congress/2006_rpt/srpt109-331.pdf. Internetről letöltve: 2014. július 31.

„Report Cast Doubt on Iraq-Al Qaeda Connection.” *The Washington Post*, 2003. június 22.

<http://www.informationclearinghouse.info/article3883.htm>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

Report prepared for Congressman Henry A. Waxman by the Minority Staff: „*Iraq on the Record - The Bush Administration’s Public Statements on Iraq.*” 2004. március 16. Committee on Government Reform, U.S. House of Representatives.

„Report Warned Bush Team About Intelligence Doubts,” *The New York Times*, 2005. november 6.

<http://www.nytimes.com/2005/11/06/politics/06intel.ready.html>. Internetről letöltve: 2014. július 31.

„Resolution 1441.” *ENSZ Biztonsági Tanács*. 2002. november 8.

<http://www.un.org/depts/unmovic/documents/1441.pdf>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

Rosenbach, Eric – Peritz, Aki J.: “National Intelligence Estimates,” *Harvard - Belfer Center for Science and International Affairs*, 2009.

http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/19150/national_intelligence_estimates.html. Internetről letöltve: 2014. augusztus 12.

„Saddam Chose to Deny Inspectors,” *Salon*, 2006. március 31.

http://www.salon.com/2006/03/31/bush_lies/. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

Senate Select Committee of Intelligence: *Report On Whether Public Statements Regarding Iraq by U.S. Government Officials Were Substantiated By Intelligence Information*. U.S. Senate 110th Congress, 2008. <http://www.intelligence.senate.gov/080605/phase2a.pdf>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 7.

Tenet, George: „*Converging Dangers in a Post 9/11 World – Central Intelligence Agency*.” Senate Select Intelligence Committee, 2002. február 6.

https://www.cia.gov/news-information/speeches-testimony/2002/senate_select_hearing_03192002.htm
1. Internetről letöltve: 2014. szeptember 1.

The 9/11 Commission Report. 2004.

„The Real News in the Downing Street Memos.” *Los Angeles Times*, 2005. június 23.

<http://articles.latimes.com/2005/jun/23/opinion/oe-smith23>. Internetről letöltve: 2014. július 31.

„The Status of Nuclear Inspections in Iraq: An Update.” *Mohammed el-Barádei ENSZ BT előtt tett jelentése* 2003. március 7. <http://www.iaea.org/newscenter/statements/2003/ebsp2003n006.shtml>.

Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

„U.N. Inspectors Can Return Unconditionally, Iraq Says.” *The New York Times*, September 16, 2002.

szeptember 16. <http://www.nytimes.com/2002/09/16/international/16WIRE-NATI.html>. Internetről letöltve: 2014. augusztus 11.

„UN Divided over Inspections Offer.” *BBC*, 2002. szeptember 17.

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2263162.stm. Internetről letöltve: 2014. augusztus 13.

„What Bush Was Told About Iraq,” *National Journal*, 2006. március 2.

<http://www.nationaljournal.com/magazine/administration-what-bush-was-told-about-iraq-20060304>.
Internetről letöltve: 2014. július 31.

Wheeler, Everett L.: „*Stratagems in the Western Tradition*” (Konferenciái előadás átirata, Conference on Strategic Deception in Modern Democracies: Ethical, Legal, and Policy Challenges, Chapel Hill, NC, 2003), <http://tiss.sanford.duke.edu/pubs/documents/Wheeler.pdf>. Internetről letöltve: 2014. július 27.

White House: „President, House Leadership Agree on Iraq Resolution.” 2002. október 2.
<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/10/20021002-7.html>. Internetről
letöltve: 2014. augusztus 15.

White House: „President Bush Outlines Iraqi Threat.” 2002. október 7.
<http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/10/20021007-8.html>. Internetről
letöltve: 2014. augusztus 15.